

دیدگاه: ارزش افزوده به کدام سو می‌رویم؟

مدت‌هاست لایحه قانون دائمی ارزش افزوده راتسلیم مجلس کرده است.

اجرای قانون ارزش افزوده از سال 1387 تاکنون متضمن عملکردی نادرست و انحرافی بوده به طوری که بار مالیاتی ارزش افزوده را متوجه تولیدکنندگان و ارائه دهندگان خدمات کرده که امری کاملاً خلاف ماهیت این مالیات بوده است. مشکلات اجرایی قانون باعث شده دو نوع نگرش خاص در مورد آینده این مالیات به وجود آید. نگرش اول آن است که همین قانون با تغییرات خاص که مشکلات فعلی را برطرف کند، نهایی شود. نگرش دوم بر آن است که چون مالیات ارزش افزوده قرار است از مصرف کننده نهایی اخذ شود لذا قانون را به طریقی تدوین کنیم که در مراحل تولید و خدمات مشمول مالیات نشود و صرفاً در مرحله آخر توسط خط آخر اخذ شود. با بررسی موضوع به نظر می‌رسد حق با نگرش دوم باشد اما با دقت در این پیشنهاد مشکلات عدیده‌ای به شرح زیر پدیدار خواهد شد.

1- در کشورهایی که مالیات بر فروش (GST) حاکم است نظیر آمریکا و کانادا، پیشرفته‌ترین زیرساخت‌های مخابراتی و الکترونیکی وجود دارد و همه آحاد فعالان اقتصادی اظهارنامه مالیاتی ارائه و جرم مالیاتی به عنوان جرم جنایی تلقی می‌شود مضافاً بر آنکه سیستم هولوگرام (بارکد) انواع کالاهای مصرفی، با دوام و سرمایه‌ای را مشخص می‌کند علیهذا با همه این اوصاف حدود 40 درصد مالیات ارزش افزوده (مالیات بر فروش) از حلقه‌های واسطه، و نه حلقه آخر اخذ می‌شود.

2- هدف از اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده علاوه بر تامین مالی مخارج کشور، شفاف سازی است که در صورتی که مقرر شود این مالیات صرفاً در مرحله آخر اخذ شود، ابعاد شفاف سازی از بین رفته و تاریکخانه‌های اقتصادی کماکان مشغول آسیب رسانی به توسعه اقتصادی کشور خواهند شد.

3- چون در ایران نظام شناسایی کالاهای مصرفی، واسطه‌ای، نهایی و میانی وجود ندارد در فرآیند اجرا مشکلات عدیده‌ای برای تولیدکنندگان کالا و ارائه دهندگان خدمات به وجود خواهد آمد که ابعاد آن از مشکلات فعلی هم بیشتر خواهد شد.

4- اجرای مالیات بر فروش مستلزم استقرار ماشین‌های مکانیزه در کلیه صنوف است در حالی که بیش از 2 میلیون واحد صنفی غیرمجاز در کشور وجود دارد که نظارت بر آنها با توجه به گستردگی فعالیت‌های آنان عملاً نارضایتی را همراه با مالیات آبخاری (فزونی مالیات) به همراه خواهد داشت، زیرا در اجرای مالیات بر ارزش افزوده به شکل فعلی مالیات آبخاری نخواهد بود.

5- از دیگر نگرش‌های نادرست در مالیات بر ارزش افزوده گستردگی معافیت و علاقه مندی برخی فعالان اقتصادی به معافیت مالیاتی در ارزش افزوده است که باید تأکید کرد معافیت در قانون مالیات بر ارزش افزوده مثل سم برای تولید و خدمات است زیرا در فعالیت‌های معاف عملاً مالیات نهاده‌های تولید یا خدمات قابل استرداد نبوده و حداقل معادل نرخ مالیات بر ارزش افزوده قدرت رقابتی فعالان اقتصادی را کاهش خواهد داد لذا حتی چنانچه مقرر باشد معافیتی به بخش‌هایی از تولید و خدمات داده شود باید موضوع نرخ صفر اعمال شود نه معافیت مالیاتی.

6- با توجه به حجم فرار مالیاتی در کشور (حدود 40 درصد تولید ناخالص داخلی) که گفته می‌شود رقمی بالغ بر 15 هزار میلیارد تومان (حدود 25 درصد بودجه عمرانی سال 1397) است و به منظور گسترش چتر مالیاتی متضمن اجرای ماده (169) مکرر، به نظر می‌رسد با توجه به زیرساخت‌های اجرایی کشور، شناسایی نقاط ضعف قانون فعلی، آشنایی مودیان و ادارات مالیاتی با نحوه اجرای قانون فعلی، اجرای اصلاحات اصولی در قانون فعلی می‌تواند موفق‌تر از اجرای مالیات بر فروش (در حلقه آخر) باشد، زیرا حتی چنانچه عده‌ای دلخوش کرده باشند که با اجرای مالیات بر فروش می‌توانند از چنگ مسوولیت‌های مالیاتی فرار کنند عملاً با اجرای ماده 169 و 169 مکرر در تراکنش‌های مالی، راه‌گریزهای فعلی مسدود خواهد شد.

غلامحسین دوانی

کارشناس ارشد مالیاتی دولت

دنیای اقتصاد